TEISINGUMO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2025 m. rugpjūčio 1 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 2009/147/EB – Laukinių paukščių apsauga – 5 straipsnis – Draudimai, kuriais siekiama užtikrinti paukščių apsaugą – 9 straipsnis – Nukrypti leidžiančios nuostatos – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 16 ir 17 straipsniai – Draudimas kirsti medžius paukščių perėjimo ir jauniklių auginimo metu“

Byloje C-784/23

dėl *Riigikohus* (Aukščiausiasis Teismas, Estija) 2023 m. gruodžio 19 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2023 m. gruodžio 19 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

OÜ Voore Mets,

AS Lemeks Põlva

prieš

Keskkonnaamet

TEISINGUMO TEISMAS (penktoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė M. L. Arastey Sahún, teisėjai D. Gratsias, E. Regan, J. Passer (pranešėjas) ir B. Smulders,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2024 m. gruodžio 11 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *OÜ Voore Mets*, atstovaujamos *vandeadvokaat* I. Veso,

– *AS Lemeks Põlva*, atstovaujamos A. Hainsoo ir M. Paloots,

– Estijos vyriausybės, atstovaujamos M. Kriisa,

* Proceso kalba: estų.

– Suomijos vyriausybės, atstovaujamos H. Leppo ir M. Pere,

– Švedijos vyriausybės, atstovaujamos F.-L. Göransson ir C. Meyer-Seitz,

– Europos Parlamento, atstovaujamo M. Allik ir W. D. Kuzmienko,

– Europos Sąjungos Tarybos, atstovaujamos M. Alver ir A. Maceroni,

– Europos Komisijos, atstovaujamos E. Randvere ir N. Ruiz García,

susipažinęs su 2025 m. vasario 6 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (OL L 20, 2010, p. 7; toliau – Paukščių direktyva) 5 straipsnio a, b ir d punktų, 9 straipsnio 1 dalies a punkto trečios įtraukos ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 16 ir 17 straipsnių išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant du – *OÜ Voore Mets* ir *AS Lemeks Põlva* – ginčus su *Keskkonnaamet* (Aplinkos apsaugos tarnyba, Estija) dėl nurodymų, kuriais pastaroji sustabdė miško kirtimą, kad apsaugotų perinčius paukščius.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Paukščių direktyva

3 Paukščių direktyvos 3, 5, 7, 8 ir 10 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(3) Daugelio rūšių laukinių paukščių, natūraliai paplitusių valstybių narių [e]uropinėje teritorijoje, skaičius mažėja, kai kuriais atvejais net labai greitai, ir dėl tokio jų skaičiaus mažėjimo kyla didelė grėsmė natūralios aplinkos, ypač biologinės pusiausvyros, apsaugai.

<…>

(5) Valstybių narių [e]uropinėje teritorijoje natūraliai paplitusių laukinių paukščių rūšių apsaugą būtina pasiekti laikantis [Europos] Bendrijos tikslų dėl gyvenimo sąlygų gerinimo ir tvaraus vystymosi.

<…>

(7) Apsaugos tikslas yra gamtos išteklių, kaip Europos tautų paveldo sudedamosios dalies, ilgalaikė apsauga ir tvarkymas. Apsauga leidžia kontroliuoti gamtos išteklius ir reguliuoti jų naudojimą remiantis priemonėmis, kurios būtinos natūraliai rūšių pusiausvyrai kiek įmanoma palaikyti ir reguliuoti.

(8) Visų paukščių rūšių apsaugai yra būtina išsaugoti, palaikyti arba atstatyti pakankamos įvairovės ir ploto buveines. Siekiant užtikrinti tam tikrų paukščių rūšių išlikimą ir veisimąsi jų paplitimo areale, jų buveinėms turėtų būti taikomos specialios apsaugos priemonės. Taikant šias priemones taip pat būtina atsižvelgti į migruojančias rūšis, o priemonės turi būti koordinuojamos taip, kad sudarytų nuoseklią visumą.

<…>

(10) Dėl didelių populiacijų, plataus geografinio paplitimo ir didelio veisimosi greičio visoje Bendrijoje tam tikras rūšis galima medžioti, ir tai yra priimtinas jų naudojimas; kur yra nustatytos tam tikros ribos ir jų laikomasi, tokia medžioklė turi būti vykdoma išlaikant patenkinamą šių rūšių populiacijų lygį.“

4 Šios direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Šia direktyva siekiama apsaugoti visų rūšių laukinius paukščius, natūraliai paplitusius valstybių narių [e]uropinėje teritorijoje, kuriai taikoma Sutartis. Ji apima šių rūšių apsaugą, tvarkymą ir kontrolę ir nustato jų naudojimo taisykles.“

5 Minėtos direktyvos 2 straipsnyje numatyta:

„Valstybės narės imasi reikiamų priemonių 1 straipsnyje nurodytų paukščių rūšių populiacijoms palaikyti tokiu lygiu, kuris visų pirma atitiktų ekologinius, mokslinius ir kultūrinius reikalavimus, derinant juos su ekonominiais ir rekreaciniais reikalavimais, arba šių rūšių populiacijoms priartinti prie tokio lygio.“

6 Tos pačios direktyvos 5 straipsnyje nustatyta:

„Nepažeisdamos 7 ir 9 straipsnių valstybės narės imasi būtinų priemonių, kad sukurtų bendrą apsaugos sistemą visoms 1 straipsnyje nurodytoms paukščių rūšims, ypač uždrausdamos:

a) tyčinį žudymą ar gaudymą bet kokiais būdais;

b) tyčinį jų lizdų ir kiaušinių naikinimą arba pažeidimą, arba jų lizdų pašalinimą;

c) jų kiaušinių rinkimą gamtoje ir šių kiaušinių laikymą, netgi jei jie yra tušti;

d) tyčinį paukščių trikdymą, ypač jų perėjimo ir jauniklių auginimo metu, jei toks trikdymas galėtų turėti reikšmės šios direktyvos tikslams;

e) draudžiamų medžioti ir gaudyti paukščių rūšių laikymą.“

7 Paukščių direktyvos 9 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Jei nėra jokio kito priimtino sprendimo, valstybės narės gali nukrypti nuo 5–8 straipsnių nuostatų šiais atvejais:

a) – žmonių sveikatos ir saugos labui,

– oro saugos labui,

– siekiant apsaugoti nuo didelės žalos pasėlius, naminius gyvulius, miškus, žuvininkystę ir vandenį,

– dėl floros ir faunos apsaugos;

b) dėl mokymo ir mokslo tiriamųjų darbų, populiacijos atkūrimo, reintrodukcijos ir šiems tikslams būtino veisimo;

c) kad griežtai prižiūrint ir atrankiniu būdu būtų leista gaudyti, laikyti ar kitaip teisėtai naudoti nedidelį tam tikrų rūšių paukščių skaičių.“

Buveinių direktyva

8 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102; toliau – Buveinių direktyva) 12 straipsnyje nustatyta:

„1. Valstybės narės imasi reikiamų priemonių sukurti į IV priedo a dalį įrašytų gyvūnų rūšių griežtos apsaugos jų paplitimo areale sistemą, draudžiančią:

a) bet kokia forma tyčia gaudyti ar žudyti šių rūšių individus gamtoje;

b) šias rūšis tyčia trikdyti, ypač jų perėjimo, jauniklių auginimo, žiemos miego ir migracijos metu;

c) tyčia naikinti ar rinkti kiaušinius gamtoje;

d) pažeisti ar naikinti perėjimo ar poilsio vietas.

2. Valstybės narės draudžia laikyti, transportuoti, parduoti ar mainyti, siūlyti parduoti ar mainyti gamtoje sugautus šių rūšių egzempliorius, išskyrus tuos, kurie teisėtai buvo pagauti prieš įgyvendinant šią direktyvą.

3. Šio straipsnio 1 dalies a ir b punktuose bei 2 dalyje nurodytas draudimas galioja visiems gyvūnų, kuriems šis straipsnis taikomas, gyvenimo etapams.

<…>“

Estijos teisė

MS

9 Pagrindinėse bylose taikytinos redakcijos 2006 m. birželio 7 d. *metsaseadus* (MS) (Miškų įstatymas) (RT I 2006, 30, 232) (RT I, 2021 m. sausio 4 d., 10) (toliau – MS) 28 straipsnio 7 dalyje numatyta:

„Su miško priežiūros darbais susiję kirtimai vykdomi siekiant:

<…>

2) didinti miško vertę, valdyti miško tankį ir sudėtį bei sudaryti sąlygas naudoti medieną, gautą iš medžių, kurie netrukus gali nuvirsti (retinimo kirtimas);

<…>“

10 MS 29 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Plynojo kirtimo atveju visi sklype esantys medžiai iškertami per vienus metus, išskyrus:

1) sėklinius medžius, t. y. pavienių ar mažomis grupėmis viename hektare esančių 20–70 [vnt.] paprastųjų pušų, sidabrinių beržų, paprastųjų uosių, ąžuolų, juodalksnių, lygiųjų guobų arba kalninių guobų, ir gyvybingus jaunus medžius, skirtus miškui atkurti;

<…>

3) paliekamus medžius, t. y. medžius, būtinus biologinei įvairovei užtikrinti, arba jų vis dar stovinčius kamienus, kurių bendras kamieno medienos tūris yra ne mažesnis kaip penki kubiniai metrai viename hektare arba ne mažesnis kaip dešimt kubinių metrų viename hektare, jei plynieji kirtimai vykdomi daugiau nei penkių hektarų plote.“

11 MS 40 straipsnyje numatyta:

„<…>

(2) Aplinkos apsaugos tarnyba, remdamasi miško apsaugos ekspertize, turi teisę priimti nurodymus, kad būtų išvengta žalos miškams ir užkirstas kelias jos plitimui. Be šio įstatymo 25 straipsnio 9 dalies 1–5 ir 7–9 punktuose numatytų nuorodų, nurodymo rezoliucinėje dalyje nurodoma nutraukti žalą keliančią veiklą arba susilaikyti nuo bet kokios veiklos, galinčios sukelti žalą, pašalinti pavojaus šaltinį ir pašalinti padarytos žalos pasekmes. Nurodymas įteikiamas jame nustatytų įpareigojimų adresatui šio įstatymo 25 straipsnio 8 dalyje numatytomis sąlygomis.

<…>

(10) Siekiant apsaugoti gyvūnus jų veisimosi sezono metu, už šią sritį atsakingas ministras gali nutarimu apriboti miško kirtimą daugiafrontaliniuose ir mišriuose medynuose laikotarpiu nuo balandžio 15 d. iki birželio 15 d.

<…>“

12 MS 41 straipsnis suformuluotas taip:

„(1) Miško savininkas arba jo atstovas <…> Aplinkos apsaugos tarnybai pateikia pranešimą apie miškus dėl:

1) planuojamų miško kirtimų, išskyrus kirtimus, vykdomus siekiant pagerinti miško augimo sąlygas;

<…>

(8) Jei planuojamas miško kirtimas neatitinka teisės aktų reikalavimų, Aplinkos apsaugos tarnyba turi teisę atsisakyti jį registruoti, raštu nurodydama atsisakymo priežastis ir pateikdama rekomendacijas, kaip suderinti kirtimo veiklą su teisės aktais.

(8^1) Jei planuojamas miško kirtimas atitinka teisės aktų reikalavimus, Aplinkos apsaugos tarnyba jį užregistruoja Miškų registre. <…>“

LoKS

13 Pagrindinėms byloms taikytinos redakcijos 2000 m. gruodžio 13 d. *loomakaitseseadus* (*LoKS*) (Gyvūnų apsaugos įstatymas) (RT I 2001, 3, 4) (RT I, 2020 m. gruodžio 30 d., 12; toliau – *LoKS*) 2 straipsnyje nustatyta:

„(1) Šio įstatymo tikslais <…> paukštis <…> laikomas gyvūnu.

<…>“

14 *LoKS* 7 straipsnyje numatyta:

„(1) Siekiant išvengti laukinių gyvūnų žūties, už įstatymo taikymą atsakingos institucijos turi teisę:

<…>

3) sustabdyti miško <…> darbus laukinių gyvūnų veisimosi laikotarpiu.

<…>“

LKS

15 Pagrindinėms byloms taikytinos redakcijos 2004 m. balandžio 21 d. *looduskaitseseadus* (*LKS*) (Gamtos apsaugos įstatymas) (RT I 2004, 38, 258) (RT I, 2020 m. gruodžio 30 d., 7; toliau – LKS) 55 straipsnyje nustatyta:

„(1) Draudžiama tyčia žudyti saugomos rūšies egzempliorius, išskyrus kai tai daroma eutanazijos tikslais.

<…>

(3) II arba III kategorijos saugomos rūšies egzempliorius leidžiama žudyti:

<…>

4) kai tai būtina siekiant išvengti žalos <…> kitam svarbiam turtui.

<…>

(5) Šio straipsnio 1 dalyje <…> ir 3 dalies 2–5 punktuose nurodytais atvejais gyvūnas gali būti nužudytas gavus Aplinkos apsaugos tarnybos leidimą.

(5^1) Šio straipsnio 5 dalyje ir 6^1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytas leidimas gali būti išduotas, jei nėra kitų gyvūnams ir paukščiams mažiau žalingų priemonių padėčiai ištaisyti. Leidime turi būti nurodyta:

1) rūšys ir egzemplioriai, dėl kurių išduodamas leidimas;

2) veiklai vykdyti leistinos priemonės, prietaisai ar metodai;

3) kokiomis pavojaus ar rizikos sąlygomis, kada ir kur veikla gali būti vykdoma;

4) leidimo gavėjas;

5) priežiūros priemonės ar kitos stebėsenos ir rezultatų kontrolės priemonės.

<…>

(6^1) Laukinių paukščių atveju draudžiama:

1) tyčia naikinti ar gadinti jų lizdus ir kiaušinius arba pašalinti jų lizdus, išskyrus šio straipsnio 3 dalies 2–5 punktuose numatytus atvejus, gavus Aplinkos apsaugos tarnybos leidimą;

2) tyčia juos trikdyti, ypač lizdų sukimo ar jauniklių auginimo metu, išskyrus <…> šio straipsnio 3 dalies 2–5 punktuose numatytus atvejus, gavus Aplinkos apsaugos tarnybos leidimą <…>

<…>“

Miško tvarkymo kodeksas

16 Pagrindinėse bylose taikytinos redakcijos *metsa majandamise eeskiri* (Miškų tvarkymo kodeksas) (RTL 2007, 2, 16) (RT I, 2021 m. balandžio 6 d., 8) 22 straipsnyje numatyta:

„<…>

(5) Aplinkos apsaugos tarnyba, remdamasi informacija, gauta iš pranešimo apie miškus arba kitais būdais, imasi iniciatyvos atlikti miško apsaugos ekspertizę tam, kad:

1) nustatytų įpareigojimą, siekiant išvengti žalos miškams ir užkirsti kelią jos plitimui.

<…>

(6) Norėdamas užsakyti miško apsaugos ekspertizę, miško savininkas pateikia Aplinkos apsaugos tarnybai pranešimą apie miškui padarytą žalą tam, kad būtų atkurtas miškas, kuris buvo sunaikintas audros, potvynio, didelio masto miško gaisro ar dėl gamtos reiškinio patyrė kitą didelę žalą <…> arba kuris dėl gamtinių veiksnių yra prastos būklės, taip pat atkurti mišką, kurio fenotipas nepakankamas arba kuris dėl nuo miškų savininko nepriklausančios priežasties yra nedidelio skersploščio ir tankio. <…>“

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

17 2021 m. pavasarį *Voore Mets*, remdamasi užregistruotais pranešimais apie miškus, atliko miško kirtimus Pällo-Reino valdoje, esančioje Jegevos savivaldybėje (Estija). Tai buvo plynieji kirtimai, kaip tai suprantama pagal MS 29 straipsnio 1 dalį.

18 Savo ruožtu *Lemeks Põlva* iš Järveääre miško valdos, esančios Pelvos savivaldybėje (Estija), savininko įsigijo teisę naudoti nenukirstą mišką. Jos 2021 m. gegužės 4 d. pranešimuose apie mišką numatyta, kad viename šios valdos sklype atliekami retinimo kirtimai, kaip tai suprantama pagal MS 28 straipsnio 7 dalį, o kituose keturiuose šios miško valdos sklypuose – plynieji kirtimai.

19 2021 m. gegužės 17 ir 21 d. priimtais nurodymais Aplinkos apsaugos tarnyba iš pradžių iki 2021 m. gegužės 21 d., o vėliau iki 2021 m. liepos 31 d. sustabdė *Voore Mets* vykdomą miško kirtimą Pällo-Reino valdoje. 2021 m. gegužės 21 ir 26 d. priimtais nurodymais Aplinkos apsaugos tarnyba iš pradžių iki 2021 m. gegužės 26 d., o vėliau iki 2021 m. liepos 15 d. taip pat sustabdė *Lemeks Põlva* miško kirtimą Järveääre valdoje.

20 Šie nurodymai buvo priimti remiantis *LoKS* 7 straipsnio 1 dalies 3 punktu ir LKS 55 straipsnio 6^1 dalimi. Pirmieji nurodymai, t. y. 2021 m. gegužės 17 d. bendrovei *Voore Mets* adresuotas nurodymas ir 2021 m. gegužės 21 d. bendrovei *Lemeks Põlva* adresuotas nurodymas, grindžiami išvada, kad moksliškai įrodyta, jog kiekviename miške viename hektare yra bent viena perinčių paukščių pora, todėl tolesnis miško kirtimas perėjimo ir jauniklių auginimo laikotarpiu kelia realią paukščių trikdymo, taip pat lizdų sunaikinimo ar jų pažeidimo grėsmę. Antruosiuose nurodymuose, t. y. 2021 m. gegužės 21 d. bendrovei *Voore Mets* ir 2021 m. gegužės 26 d. bendrovei *Lemeks Põlva*, taip pat nurodyta, kad apsilankymai atitinkamose valdose leido kiekvienu iš šių dviejų atvejų konstatuoti, jog atitinkamose valdose dešimt skirtingų paukščių rūšių tikrai, tikėtinai arba galimai suks lizdus.

21 Konkrečiau kalbant, viena vertus, pagal 2021 m. gegužės 21 d. bendrovei *Voore Mets* skirtą nurodymą Pällo-Reino valdoje per tą pačią dieną surengtą patikrinimą vietoje buvo girdimos paukščių giesmės, o toliau nurodyti paukščiai, kurie, kaip galima pagrįstai manyti, turi lizdus tame pačiame sektoriuje, buvo identifikuoti pagal jų giesmes ar išvaizdą: žalioji pečialinda (*Phylloscopus sibilatrix*), paprastoji karietaitė (*Troglodytes troglodytes*), juodasis strazdas (*Turdus merula*), strazdas giesmininkas (*Turdus philomelos*) ir kikilis (*Fringilla coelebs*). Be to, buvo konstatuota, kad tikėtinai lizdus suka eurazinis bukutis (*Sitta europaea*) ir juodagalvė sniegena (*Pyrrhula pyrrhula*). Be to, šiame nurodyme buvo pažymėta, jog labai tikėtina, kad šioje valdoje taip pat gyvena pilkoji pečialinda (*Phylloscopus collybita*), ankstyvoji pečialinda (*Phylloscopus trochilus*) ir mažoji margoji musinukė (*Ficedula parva*). Šiomis aplinkybėmis minėtame nurodyme patikslinta, kad miško kirtimo veiklos sustabdymas iki liepos 31 d. užtikrina vėlai lizdus sukančių paukščių, kaip antai žaliosios pečialindos, apsaugą.

22 Kita vertus, pagal 2021 m. gegužės 26 d. bendrovei *Lemeks Põlva* adresuotą nurodymą, apsilankymas Järveääre valdoje leido nustatyti, kad joje tikrai peri didieji margieji geniai (*Dendrocopos major*) ir kikiliai (*Fringilla coelebs*), tikriausiai – didžiosios zylės (*Parus major*) ir euraziniai kėkštai (*Garrulus glandarius*), galimai – pilkosios pečialindos (*Phylloscopus collybita*), žaliosios pečialindos (*Phylloscopus sibilatrix*), sodinės devynbalsės (*Sylvia borin*), paprastosios karietaitės (*Troglodytes troglodytes*), eršketžvirbliai (*Prunella modularis*) ir paprastosios liepsnelės (*Erithacus rubecula*).

23 *Tallinna Halduskohus* (Talino administracinis teismas, Estija) atmetė skundą, kuriuo *Voore Mets* prašė atlyginti su jos miškų ūkio technikos imobilizavimu ir išvežimu susijusią žalą, kurią jai padarė Aplinkos apsaugos tarnyba dėl dviejų jai adresuotų nurodymų. Šį sprendimą patvirtino *Tallinna Ringkonnakohus* (Talino apeliacinis teismas, Estija).

24 Bendrovės *Lemeks Põlva* pateiktus skundus dėl su ja susijusių nurodymų pripažinimo neteisėtais *Tartu Halduskohus* (Tartu administracinis teismas, Estija) patenkino iš dalies ir pripažino 2021 m. gegužės 26 d. nurodymą neteisėtu, be kita ko, dėl to, kad jame nebuvo aptartas klausimas dėl visiško uždraudimo maždaug pusantro mėnesio kirsti mišką proporcingumo atsižvelgiant į valdoje lizdus sukančių paukščių skaičių, šių paukščių lizdų sukimo laikotarpius ir šios pareiškėjos pagrindinėje byloje interesus, taip pat dėl to, kad ji nebuvo išklausyta. Vis dėlto *Tartu Ringkonnakohus* (Tartu apeliacinis teismas, Estija) panaikino tą sprendimą tiek, kiek juo buvo patenkinti minėti skundai.

25 Nagrinėjant bendrovių *Voore Mets* ir *Lemeks Põlva* kasacinius skundus, *Riigikohus* (Aukščiausiasis Teismas, Estija), kuris yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pirmiausia kyla klausimas, ar Paukščių direktyvos 5 straipsnyje vartojama sąvoka „tyčinis“ turi būti suprantama taip pat, kaip ir Buveinių direktyvos 12 straipsnio atveju, tai yra pirmiausia taip, kad tyčios sąlyga turi būti laikoma įvykdyta ne tik tada, kai nustatoma, kad veiką padaręs asmuo norėjo žudyti ar trikdyti paukščių egzempliorius arba sunaikinti ar pažeisti jų lizdus ar kiaušinius, bet ir tada, kai nustatoma, kad jis bent jau susitaikė su tokio žudymo, trikdymo, sunaikinimo ar pažeidimo galimybe.

26 Tokiu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, antra, nori išsiaiškinti, kokių aplinkybių pakanka, kad būtų galima daryti išvadą, jog toks susitaikymas egzistuoja. Šiuo klausimu jis mano, kad paukščių poros buvimas viename hektare, kaip remiantis moksliniais duomenimis pažymėta pirmuose nurodymuose, nebūtinai viršija ribą, nuo kurios turi būti laikoma, kad miško naudotojas susitaikė su tuo, jog paukščiai gali būti nužudomi arba trikdomi, arba kad jų lizdai ar kiaušiniai bus sunaikinti ar pažeisti. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas *a priori* laikosi nuomonės, kad nuo to momento, kai egzistuoja antruosiuose nurodymuose konstatuotos papildomos aplinkybės, neišvengiamai susitaikoma su galimybe, kad per jauniklių auginimo laikotarpį vykdomi plynieji kirtimai gali lemti paukščių žūtį ir jų lizdų bei kiaušinių sunaikinimą. Vis dėlto gali kilti klausimas, ar kirtimas gali būti laikomas tyčiniu žudymu, trikdymu, naikinimu ar pažeidimu, kaip tai suprantama pagal Paukščių direktyvos 5 straipsnį, jei kirtavietėje nėra jokių įrodymų apie nykstančių paukščių lizdaviečių sukimą ir atitinkama veikla nesiekiama paukščius žudyti ar trikdyti arba naikinti ar pažeisti jų lizdus. Tai, kad visoms paukščių rūšims turi būti taikoma apsaugos sistema, nebūtinai reiškia, kad visi paukščiai turi būti vienodai saugomi. Iš tiesų, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, Paukščių direktyvos 5 straipsnis turi būti aiškinamas teleologiškai, t. y. atsižvelgiant į šios direktyvos 2 straipsnyje nurodytą tikslą.

27 Trečia, nors pagrindinėje byloje aptariamus kirtimus reikia vertinti kaip ketinimą žudyti ar trikdyti paukščius arba sunaikinti ar pažeisti jų lizdus ar kiaušinius, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, reikia nustatyti, ar pagal Paukščių direktyvos 9 straipsnį leidžiama nukrypti nuo jos 5 straipsnio a, b ir d punktuose numatytų draudimų.

28 Galiausiai, ketvirta, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, jog tai, kad nukrypti leidžiančios nuostatos taikymas yra neįmanomas arba jam taikomos pernelyg griežtos sąlygos, dėl savo neproporcingumo galėtų prieštarauti Chartijos 16 ir 17 straipsniuose įtvirtintai laisvei užsiimti verslu ir pagrindinei teisei į nuosavybę, todėl gali kilti klausimas dėl Paukščių direktyvos atitikties Sutartims ir jos galiojimo.

29 Šiomis aplinkybėmis *Riigikohus* (Aukščiausiasis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Paukščių] direktyvos 5 straipsnio a, b ir d punktai turi būti aiškinami taip, kad juose nustatyti draudimai taikomi tik tiek, kiek tai būtina siekiant išlaikyti atitinkamų paukščių rūšių populiacijas tokiu lygiu, kuris, kaip nustatyta šios direktyvos 2 straipsnyje, visų pirma atitiktų ekologinius, mokslinius ir kultūrinius reikalavimus, derinant juos su ekonominiais ir rekreaciniais reikalavimais, su sąlyga, kad atitinkama veikla nesiekiama paukščių žudyti ar trikdyti, naikinti ar pažeisti jų lizdų ar kiaušinių?

2. Ar [Paukščių direktyvos] 5 straipsnio a, b ir d punktai, siejami su šios direktyvos 2 straipsniu, turi būti aiškinami taip, kad šiomis nuostatomis draudžiami veiksmai paukščių perėjimo metu yra tyčiniai, be kita ko, jeigu remiantis moksliniais duomenimis ir atskirų paukščių stebėjimais galima preziumuoti, kad miške, kurį ketinama visiškai iškirsti (plynasis kirtimas), lizdus suka maždaug dešimt paukščių porų viename hektare, nors nenustatyta, kad kirtavietėje lizdus suka paukščių rūšių, kurių apsaugos būklė nepalanki, egzemplioriai?

3. Ar [Paukščių direktyvos] 5 straipsnio a, b ir d punktai, siejami su šios direktyvos 2 straipsniu, turi būti aiškinami taip, kad šiomis nuostatomis draudžiami veiksmai paukščių perėjimo metu, be kita ko, yra tyčiniai, jeigu remiantis moksliniais duomenimis ir atskirų paukščių stebėjimais galima preziumuoti, kad miške, kuriame numatoma iškirsti tik dalį medžių (retinimo kirtimas), lizdus suka maždaug dešimt paukščių porų viename hektare, nors nėra jokio pagrindo manyti, kad kirtavietėje lizdus suka paukščių rūšių, kurių apsaugos būklė nepalanki, egzemplioriai?

4. Ar [Paukščių direktyvos] 9 straipsnio 1 dalies a punkto trečia įtrauka, siejama su šios direktyvos 2 straipsniu, gali būti aiškinama taip, kad ją atitinka valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias leidžiama nukrypti nuo šios direktyvos 5 straipsnio a, b ir d punktuose nustatytų draudimų, kad paukščių perėjimo ir jauniklių auginimo metu būtų galima vykdyti plynuosius kirtimus, siekiant išvengti didelės žalos miškui, kaip nuosavybės objektui?

5. Ar [Paukščių direktyvos] 9 straipsnio 1 dalies a punkto trečia įtrauka, siejama su šios direktyvos 2 straipsniu, gali būti aiškinama taip, kad ją atitinka valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias leidžiama nukrypti nuo šios direktyvos 5 straipsnio a, b ir d punktuose nustatytų draudimų, kad paukščių perėjimo ir jauniklių auginimo metu būtų galima vykdyti retinimo kirtimus, siekiant išvengti didelės žalos miškui, kaip nuosavybės objektui?

6. Jei pagal [Paukščių direktyvą] paukščių perėjimo ir jauniklių auginimo metu neleidžiama vykdyti plynųjų miško kirtimų siekiant išvengti didelės žalos miškui, kaip nuosavybės objektui, ar toks reglamentavimas atitinka [Chartijos] 16 ir 17 straipsnius ir ar jis taikomas net ir tuo atveju, jei kirtimas nedaro neigiamo poveikio paukščių rūšims, kurių apsaugos būklė nepalanki?

7. Jei pagal [Paukščių direktyvą] paukščių perėjimo ir jauniklių auginimo metu neleidžiama vykdyti retinimo kirtimų siekiant išvengti didelės žalos miškui, kaip nuosavybės objektui, ar toks reglamentavimas atitinka [Chartijos] 16 ir 17 straipsnius ir ar jis taikomas net ir tuo atveju, jei kirtimas nedaro neigiamo poveikio paukščių rūšims, kurių apsaugos būklė nepalanki?“

Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo

30 *Voore Mets* ir *Lemeks Põlva* mano, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas. Jų nuomone, į visus nurodytus klausimus iš esmės jau buvo atsakyta generalinės advokatės J. Kokott išvadoje sujungtose bylose *Föreningen Skydda Skogen* (C-473/19 ir C-474/19, EU:C:2020:699), o iš 2021 m. kovo 4 d. Sprendimo *Föreningen Skydda Skogen* (C-473/19 ir C-474/19, EU:C:2021:166) jokiu būdu neišplaukia, kad Paukščių direktyvos 5 straipsnyje įtvirtinta „tyčios“ sąvoka turi būti aiškinama taip pat, kaip ir Buveinių direktyvos 12 straipsnyje įtvirtinta sąvoka. Be to, teisinių sunkumų, dėl kurių Teisingumo Teismas turėtų pateikti išaiškinimą, nebuvimą patvirtina faktas, kad jokia kita valstybė narė, išskyrus Estijos Respubliką, remdamasi nuostatomis, kuriomis perkeliama Paukščių direktyva, nesustabdo komercinei miškininkystei skirto miško, kuriam netaikoma apsauga siekiant užtikrinti paukščių apsaugą, kirtimų pavasarį–vasarą. *Voore Mets* priduria, kad jeigu byla būtų nagrinėjama Teisingumo Teisme, būtų viršytas protingas terminas pagrindinėms byloms išnagrinėti.

31 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją nacionaliniai teismai turi labai plačią diskreciją teikti Teisingumo Teismui klausimus dėl svarbių Sąjungos teisės nuostatų išaiškinimo. Tik nacionalinis teismas, nagrinėjantis bylą ir turintis prisiimti atsakomybę dėl priimtino teismo sprendimo, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes turi įvertinti tiek prejudicinio sprendimo reikalingumą savo sprendimui priimti, tiek Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą. Todėl iš principo Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą tuo atveju, kai pateikti klausimai susiję su Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimu arba galiojimu. Vadinasi, nacionalinių teismų pateiktiems klausimams taikoma svarbos prezumpcija. Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prejudicinio klausimo tik jeigu akivaizdu, kad prašomas išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinės bylos aplinkybėmis arba dalyku, jeigu problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinos tam, kad naudingai atsakytų į šį klausimą (2021 m. rugsėjo 9 d. Sprendimo *GE Auto Service Leasing*, C-294/20, EU:C:2021:723, 40 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

32 Iš to matyti, kad tai, jog atsakymas į prejudicinius klausimus gali būti kildinamas iš generalinės advokatės J. Kokott išvados sujungtose bylose *Föreningen Skydda Skogen* (C-473/19 ir C-474/19, EU:C:2020:699) ir 2021 m. kovo 4 d. Sprendimo *Föreningen Skydda Skogen* (C-473/19 ir C-474/19, EU:C:2021:166) ir dėl to nekyla jokių teisinių sunkumų (net darant prielaidą, kad tai įrodyta), negali lemti prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtinumo.

33 Net jeigu egzistuoja Teisingumo Teismo jurisprudencija, kuria išsprendžiamas tam tikras teisės klausimas, nacionaliniai teismai išsaugo labai plačią diskreciją kreiptis į Teisingumo Teismą, jei mano, kad to reikia, ir aplinkybė, kad prašomas išaiškinti nuostatas Teisingumo Teismas jau yra išaiškinęs, nesudaro kliūčių Teisingumo Teismui priimti naujo sprendimo (šiuo klausimu žr. 2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *Consorzio Italian Management ir Catania Multiservizi*, C-561/19, EU:C:2021:799, 37 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją); be to, nacionaliniam teismui visiškai nedraudžiama pateikti Teisingumo Teismui prejudicinių klausimų, į kuriuos atsakymas, vienos iš pagrindinės bylos šalių nuomone, nekelia jokių pagrįstų abejonių (šiuo klausimu žr. 2022 m. vasario 24 d. Sprendimo *Viva Telecom Bulgaria*, C-257/20, EU:C:2022:125, 42 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

34 Iš šio sprendimo 31 punkte nurodytos jurisprudencijos taip pat matyti, kad nacionaliniuose teismuose vykstančio proceso trukmė nėra svarbi vertinant vieno iš šių teismų pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą.

35 Šio vertinimo nepaneigia tai, kad tiek prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, tiek Teisingumo Teismas privalo laikytis bendrojo teisės principo, pagal kurį kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad jo byla būtų išnagrinėta per protingą terminą; šis principas įtvirtintas 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 6 straipsnio 1 dalyje ir Chartijos 47 straipsnyje.

36 Europos Žmogaus Teisių Teismo pateiktas EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje garantuojamų teisių aiškinimas yra minimalios apsaugos lygis, į kurį Teisingumo Teismas turi atsižvelgti aiškindamas atitinkamas teises, įtvirtintas Chartijos 47 straipsnyje, atsižvelgdamas į jos 52 straipsnio 3 dalį (šiuo klausimu žr. 2024 m. rugsėjo 26 d. Sprendimo *Ordre des avocats du Barreau de Luxembourg*, C-432/23, EU:C:2024:791, 48 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

37 Iš Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos matyti, kad siekiant nustatyti, ar proceso nacionaliniame teisme trukmė pažeidė EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje numatytą teisę, į procesą pagal SESV 267 straipsnį nereikia atsižvelgti. Europos Žmogaus Teisių Teismo nuomone, jeigu į jį būtų atsižvelgta, būtų pažeista šiame 267 straipsnyje įtvirtinta sistema ir juo iš esmės siekiamas tikslas (1998 m. vasario 26 d. EŽTT sprendimo *Pafitis ir kiti prieš Graikiją*, CE:ECHR:1998:0226JUD002032392, 95 punktas ir 2003 m. rugsėjo 30 d. EŽTT sprendimo *Koua Poirrez prieš Prancūziją*, CE:ECHR:2003:0930JUD004089298, 61 punktas).

38 Taigi prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas.

Dėl prejudicinių klausimų

39 Pirmiausia reikia pažymėti, kad savo rašytinėse pastabose *Voore Mets* prašo Teisingumo Teismo atsakyti į kitus klausimus nei tie, kuriuos pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

40 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal SESV 267 straipsnį į Teisingumo Teismą turi kreiptis ne šalys pagrindinėje byloje, o nacionalinis teismas. Tik nacionalinis teismas gali nuspręsti, kokius klausimus reikia pateikti Teisingumo Teismui, o šalys negali pakeisti klausimų turinio (2015 m. spalio 6 d. Sprendimo *T-Mobile Czech Republic ir Vodafone Czech Republic*, C-508/14, EU:C:2015:657, 28 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

41 Darytina išvada, kad atsakymas į pagrindinės bylos šalių pateiktus klausimus būtų nesuderinamas su SESV 267 straipsniu Teisingumo Teismui suteiktu vaidmeniu. Be to, atsakymas į šį klausimą prieštarautų SESV 267 straipsniu Teisingumo Teismui suteiktai pareigai užtikrinti valstybių narių vyriausybėms ir suinteresuotosioms šalims galimybę pateikti pastabas pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį, atsižvelgiant į tai, kad pagal šią nuostatą suinteresuotosioms šalims pranešama tik apie sprendimus dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą (2015 m. spalio 6 d. Sprendimo *T-Mobile Czech Republic ir Vodafone Czech Republic*, C-508/14, EU:C:2015:657, 29 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

42 Taigi į klausimus, kuriuos Teisingumo Teismui pateikė *Voore Mets*, atsakyti nereikia.

Dėl pirmojo klausimo

43 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Paukščių direktyvos 5 straipsnio a, b ir d punktai turi būti aiškinami taip, kad tais atvejais, kai atitinkamos žmogaus veiklos tikslas yra kitas nei paukščių gaudymas, žudymas ar trikdymas arba jų lizdų ar kiaušinių naikinimas ar pažeidimas, šioje nuostatoje nustatyti draudimai taikomi tik tiek, kiek jie yra būtini siekiant išlaikyti atitinkamų rūšių populiacijas tokiu lygiu, kuris, kaip nustatyta šios direktyvos 2 straipsnyje, visų pirma atitiktų ekologinius, mokslinius ir kultūrinius reikalavimus, derinant juos su ekonominiais ir rekreaciniais reikalavimais, arba šių rūšių populiacijoms priartinti prie tokio lygio.

44 Pagal Paukščių direktyvos 5 straipsnį valstybės narės, nepažeisdamos jos 7 ir 9 straipsnių, imasi būtinų priemonių, kad sukurtų bendrą apsaugos sistemą visoms 1 straipsnyje nurodytoms paukščių rūšims. Pagal šią sistemą, konkrečiai – vadovaujantis minėtos direktyvos 5 straipsnio a, b ir d punktais, draudžiamas, pirma, „tyčin[is] žudym[as] ar gaudym[as] bet kokiais būdais“, antra, „tyčin[is] jų lizdų ir kiaušinių naikinim[as] arba pažeidim[as], arba jų lizdų pašalinim[as]“ ir, trečia, „tyčin[is] paukščių trikdym[as], ypač jų perėjimo ir jauniklių auginimo metu, jei toks trikdymas galėtų turėti reikšmės šios direktyvos tikslams“.

45 Pirma, tiek iš Paukščių direktyvos 5 straipsnio, siejamo su jos 1 straipsnio 1 dalimi, teksto, tiek iš šio 5 straipsnio konteksto, taip pat iš šios direktyvos dalyko ir tikslo matyti, kad pastarajame straipsnyje numatyti draudimai taikomi visų rūšių laukiniams paukščiams, natūraliai paplitusiems valstybių narių, kurioms taikomos Sutartys, europinėje teritorijoje, todėl šių draudimų taikymas neapribotas tik tam tikromis konkrečiomis paukščių rūšimis arba rūšimis, kurioms gresia tam tikras pavojus arba kurių populiacija ilgainiui mažėja (šiuo klausimu žr. 2021 m. kovo 4 d. Sprendimo *Föreningen Skydda Skogen*, C-473/19 ir C-474/19, EU:C:2021:166, 36, 37 ir 45 punktus).

46 Antra, dėl Paukščių direktyvos 5 straipsnio a, b ir d punktuose įtvirtintos sąlygos, susijusios su tyčiniu pobūdžiu, reikia pažymėti, kad aiškinant Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktus, kuriuose numatyti draudimai, analogiški Paukščių direktyvos 5 straipsnio a, b ir d punktuose įtvirtintiems draudimams, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, jog tam, kad ši sąlyga būtų įvykdyta, turi būti įrodyta, kad veiką įvykdęs asmuo norėjo sugauti ar nužudyti saugomos gyvūnų rūšies egzempliorių, sutrikdyti tokias rūšis arba sunaikinti jų kiaušinius, ar bent jau susitaikė su tokio sugavimo, nužudymo, sutrikdymo ar sunaikinimo galimybe (šiuo klausimu žr. 2021 m. kovo 4 d. Sprendimo *Föreningen Skydda Skogen*, C-473/19 ir C-474/19, EU:C:2021:166, 51 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

47 Primintina, kad, vadovaujantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, atsižvelgiant į reikalavimus dėl Sąjungos teisės sistemos vienovės ir nuoseklumo, toje pačioje srityje priimtuose teisės aktuose vartojamos sąvokos turi turėti tą pačią reikšmę (2024 m. kovo 21 d. Sprendimo *Marvesa Rotterdam*, C-7/23, EU:C:2024:257, 35 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taigi, atsižvelgiant į Buveinių direktyvos 12 straipsnio ir Paukščių direktyvos 5 straipsnio sąvokų panašumą ir šių straipsnių vietą atitinkamame jų reguliavimo kontekste, 5 straipsnyje esanti „tyčios“ sąvoka turi būti aiškinama taip pat, kaip Teisingumo Teismas šią sąvoką yra išaiškinęs Buveinių direktyvos 12 straipsnio kontekste.

48 Be to, reikia atsižvelgti į tai, kad šio sprendimo 46 punkte pateiktas sąvokos „tyčia“ aiškinimas išplaukia iš 2002 m. sausio 30 d. Sprendimo *Komisija / Graikija* (C-103/00, EU:C:2002:60, 34–36 punktai) ir 2006 m. gegužės 18 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija* (C-221/04, EU:C:2006:329, 71 punktas). Taigi iš to galima daryti išvadą, kad 2009 metais priimdamas Paukščių direktyvą Sąjungos teisės aktų leidėjas, nepateikdamas patikslinimų dėl šios direktyvos 5 straipsnyje įtvirtintos sąlygos, susijusios su tyčiniu pobūdžiu, kad, be kita ko, į jos taikymo sritį nepatektų veiksmai, kuriais nesiekiama gaudyti, žudyti ar trikdyti paukščių arba naikinti ar pažeisti jų lizdų ar kiaušinių, siekė, kad ši sąlyga turėtų tokią pačią reikšmę, kokią turi Buveinių direktyvos 12 straipsnio kontekste.

49 Darytina išvada, kad Paukščių direktyvos 5 straipsnio a, b ir d punktuose numatyti draudimai taikomi ne tik žmogaus veiklai, susijusiai su paukščių gaudymu, žudymu ir trikdymu arba jų lizdų ar kiaušinių naikinimu ar pažeidimu, bet ir žmogaus veiklai, kuri, akivaizdžiai neturėdama tokio tikslo, apima susitaikymą su tokio gaudymo, žudymo, trikdymo, sunaikinimo ar pažeidimo galimybe.

50 Trečia, kiek tai susiję su klausimu, ar tuo atveju, kai žmogaus veiklos tikslas yra akivaizdžiai kitas nei paukščių gaudymas, žudymas ir trikdymas arba jų lizdų ar kiaušinių naikinimas ar pažeidimas, Paukščių direktyvos 5 straipsnio a, b ir d punktuose numatyti draudimai taikomi tik tiek, kiek jie būtini atitinkamų paukščių rūšių populiacijoms palaikyti tokiu lygiu, kuris, kaip tai nustatyta šios direktyvos 2 straipsnyje, visų pirma atitiktų ekologinius, mokslinius ir kultūrinius reikalavimus, derinant juos su ekonominiais ir rekreaciniais reikalavimais, arba šių rūšių populiacijoms priartinti prie tokio lygio, reikia konstatuoti, kad tik šios direktyvos 5 straipsnio d punkte numatyta, jog jame numatytas draudimas tyčia trikdyti paukščius, ypač perėjimo ir jauniklių auginimo metu, taikomas, „jei toks trikdymas galėtų turėti reikšmės [Paukščių direktyvos] tikslams“.

51 Dėl šios sąlygos apimties reikia priminti, kad Paukščių direktyvos tikslas, kaip matyti iš jos 1 straipsnio, siejamo su 3, 5, 7 ir 8 konstatuojamosiomis dalimis, yra apsaugoti, tvarkyti ir reguliuoti visų rūšių paukščius, natūraliai paplitusius valstybių narių europinėje teritorijoje, kuriai taikomos Sutartys, siekiant užtikrinti jų, kaip Europos tautų paveldo, išsaugojimą, o tai reiškia ilgalaikę apsaugą išlaikant ar atkuriant pakankamą buveinių įvairovę ir plotą. Atsižvelgiant į šį tikslą, pagal šios direktyvos 2 straipsnį, siejamą su jos 10 konstatuojamąja dalimi, valstybės narės įpareigojamos imtis visų būtinų priemonių, kad šių paukščių rūšių populiacija būtų palaikoma tokiu lygiu, kuris visų pirma atitiktų ekologinius, mokslinius ir kultūrinius reikalavimus, derinant juos su ekonominiais ir rekreaciniais reikalavimais, arba būtų priartinama prie tokio lygio, kad jį būtų galima laikyti patenkinamu. Taigi minėtos direktyvos 5 straipsnio d punkte esančią frazę „jei toks trikdymas galėtų turėti reikšmės [Paukščių direktyvos] tikslams“, atsižvelgiant į šias nuostatas, reikia aiškinti taip, kad trikdymas, ypač perėjimo ir jauniklių auginimo metu, turi būti draudžiamas, jei jis reikšmingai paveikia tikslą palaikyti minėtų paukščių rūšių populiacijas pakankamu lygiu arba jas priartinti prie tokio lygio.

52 Kita vertus, Paukščių direktyvos 5 straipsnio a ir b punktuose nenumatyta sąlygos, analogiškos įtvirtintai šios direktyvos 5 straipsnio d punkto tekste.

53 Taigi, kadangi Paukščių direktyvos 5 straipsnio a ir b punktuose nėra sąlygos, analogiškos nustatytajai šios direktyvos 5 straipsnio d punkte, ir atsižvelgiant į šio sprendimo 46–49 punktuose pateiktus vertinimus, reikia konstatuoti, kad šio 5 straipsnio a ir b punktuose nustatytų draudimų taikymas nesiejamas su tokia sąlyga, neatsižvelgiant į tai, ar atitinkama žmogaus veikla siekiama gaudyti ar žudyti paukščius arba naikinti ar pažeisti jų lizdus ar kiaušinius.

54 Vadinasi, skirtingai nei Paukščių direktyvos 5 straipsnio d punktas, šios direktyvos 5 straipsnio a ir b punktai iš jos taikymo srities nepašalina žmogaus veiklos, nekeliančios pavojaus, kad bus daromas reikšmingas poveikis tikslui paukščių rūšių populiacijas palaikyti patenkinamu lygiu arba jas priartinti prie tokio lygio, todėl tyrimas dėl žmogaus veiklos poveikio atitinkamų paukščių rūšių populiacijų lygiui nėra svarbus taikant pastarojoje nuostatoje numatytus draudimus.

55 Vis dėlto toks tyrimas yra svarbus kalbant apie nuo šių draudimų nukrypti leidžiančias nuostatas, priimtas pagal Paukščių direktyvos 9 straipsnį (pagal analogiją žr. 2021 m. kovo 4 d. Sprendimo *Föreningen Skydda Skogen*, C-473/19 ir C-474/19, EU:C:2021:166, 58 punktą).

56 Iš tiesų būtent nagrinėjant šias nukrypti leidžiančias nuostatas, be kita ko, siekiant patikrinti prašomos nukrypti leidžiančios nuostatos proporcingumą, reikia įvertinti tiek nagrinėjamos veiklos pasekmes atitinkamų paukščių rūšių populiacijų lygiui, tiek šios veiklos būtinumą, taip pat alternatyvius sprendimus, leidžiančius įgyvendinti tikslą, kuriuo remiamasi grindžiant minėtą nukrypti leidžiančią nuostatą (šiuo klausimu žr. 2021 m. kovo 4 d. Sprendimo *Föreningen Skydda Skogen*, C-473/19 ir C-474/19, EU:C:2021:166, 59 punktą).

57 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip: Paukščių direktyvos 5 straipsnio a, b ir d punktai turi būti aiškinami taip, kad taikomas tik šio 5 straipsnio d punkte numatytas draudimas, jeigu jis būtinas siekiant užkirsti kelią trikdymams, kurie turėtų reikšmingą poveikį šios direktyvos 2 straipsnyje nurodytam tikslui visų rūšių laukinių paukščių, natūraliai paplitusių valstybių narių, kurioms taikomos Sutartys, europinėje teritorijoje, populiacijas palaikyti tokiu lygiu, kuris visų pirma atitiktų ekologinius, mokslinius ir kultūrinius reikalavimus, atsižvelgiant į ekonominius ir rekreacinius reikalavimus, arba šių rūšių populiacijas priartinti prie tokio lygio. Vis dėlto minėtos direktyvos 5 straipsnio a ir b punktuose nustatytų draudimų taikymas nesiejamas su tokia sąlyga, net jei atitinkamos žmogaus veiklos tikslas yra kitas nei paukščių gaudymas ar žudymas arba jų lizdų ar kiaušinių naikinimas ar pažeidimas.

Dėl antrojo ir trečiojo klausimų

58 Antruoju ir trečiuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Paukščių direktyvos 5 straipsnio a, b ir d punktai turi būti aiškinami taip, kad tuo atveju, kai remiantis moksliniais duomenimis ir atskirų paukščių stebėjimais galima preziumuoti, kad miške, kuriame numatoma iškirsti visus medžius (plynasis kirtimas) arba dalį medžių (retinimo kirtimas), lizdus suka maždaug dešimt paukščių porų viename hektare, nors nenustatyta, kad kirtavietėje lizdus suka paukščių rūšių, kurių apsaugos būklė nepalanki, egzemplioriai, tokių kirtimų vykdymui perėjimo ir jauniklių auginimo laikotarpiu taikomi šioje nuostatoje nustatyti draudimai.

59 Pirma, kalbant apie tai, kad remiantis moksliniais duomenimis ir atitinkamų paukščių stebėjimais negalima nustatyti, jog atitinkamose valdose paukščių rūšių apsaugos būklė yra nepalanki, reikia priminti, kad, kaip matyti iš šio sprendimo 45 punkto, Paukščių direktyvos 5 straipsnio taikymo sritis neapsiriboja vien paukščių rūšimis, kurių apsaugos būklė yra tokia.

60 Antra, jei miške, kurį ketinama kirsti, lizdus suka maždaug dešimt paukščių porų viename hektare, tai, kad perėjimo ir jauniklių auginimo metu vykdomi plynasis ir retinimo kirtimai, reiškia, kad susitaikoma su galimybe, jog šiuo laikotarpiu paukščiai gali žūti ar būti trikdomi arba jų lizdai ar kiaušiniai gali būti sunaikinti ar pažeisti. Taigi, remiantis šio sprendimo 46–56 punktuose padarytomis išvadomis, su tokių kirtimų praktika susijusiems veiksmams bet kuriuo atveju taikomi Paukščių direktyvos 5 straipsnio a ir b punktuose numatyti draudimai, o jeigu jų sukeliamas trikdymas daro reikšmingą poveikį tikslui atitinkamų paukščių rūšių populiacijas palaikyti patenkinamo lygio arba jas priartinti prie tokio lygio, taikomas šios direktyvos 5 straipsnio d punkte numatytas draudimas.

61 Trečia, remiantis SESV 191 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu atsargumo principu, neatrodo nepagrįsta išvadą dėl tam tikro skaičiaus paukščių porų perėjimo viename hektare grįsti moksliniais duomenimis ir atskirų paukščių stebėjimais, visų pirma, kaip yra nagrinėjamu atveju, miško rūšimis ir amžiumi, taip pat, tikrinant atitinkamas valdas, kelių egzempliorių identifikavimu.

62 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į antrąjį ir trečiąjį klausimus reikia atsakyti taip: Paukščių direktyvos 5 straipsnio a, b ir d punktai turi būti aiškinami taip, kad tuo atveju, kai remiantis moksliniais duomenimis ir atskirų paukščių stebėjimais galima preziumuoti, kad miške, kuriame numatoma iškirsti visus medžius (plynasis kirtimas) arba dalį medžių (retinimo kirtimas), lizdus suka maždaug dešimt paukščių porų viename hektare, nors nenustatyta, kad kirtavietėje lizdus suka paukščių rūšių, kurių apsaugos būklė nepalanki, egzemplioriai, tokių kirtimų vykdymui paukščių perėjimo ir jauniklių auginimo laikotarpiu taikomi šios direktyvos 5 straipsnio a ir b punktuose nustatyti draudimai, o jeigu jų sukeliamas trikdymas daro reikšmingą poveikį tikslui atitinkamų paukščių rūšių populiacijas palaikyti patenkinamo lygio arba jas priartinti prie tokio lygio, taikomas minėtos direktyvos 5 straipsnio d punkte numatytas draudimas.

Dėl ketvirtojo–septintojo klausimų

63 Ketvirtuoju–septintuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Paukščių direktyvos 9 straipsnio 1 dalies a punkto trečia įtrauka, siejama su šios direktyvos 2 straipsniu, gali būti aiškinama taip, kad jai neprieštarauja valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias leidžiama nukrypti nuo šios direktyvos 5 straipsnio a, b ir d punktuose nustatytų draudimų, kad paukščių perėjimo ir jauniklių auginimo metu būtų galima vykdyti plynuosius arba retinimo kirtimus, siekiant išvengti didelės žalos miškui, kaip nuosavybės objektui, ir, jeigu taip nėra, ar ši direktyva atitinka Chartijos 16 ir 17 straipsnius.

64 Iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad Teisingumo Teismas neturi teikti konsultacinių nuomonių bendrais ar hipotetiniais klausimais (2022 m. spalio 20 d. Sprendimo *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Prekybos žmonėmis aukos išsiuntimas)*, C-66/21, EU:C:2022:809, 82 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

65 Pagal Paukščių direktyvos 9 straipsnio 1 dalies a punkto trečią įtrauką valstybėms narėms leidžiama nukrypti nuo šios direktyvos 5 straipsnyje numatytų draudimų, be kita ko, siekiant išvengti didelės žalos miškams.

66 Be to, atrodo, kad pagal Estijos teisę tokia nukrypti leidžianti nuostata gali būti suteikta Aplinkos apsaugos tarnybos leidimo forma pagal LKS 55 straipsnio 3–5[1] dalis.

67 Nagrinėjamu atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą nematyti, kad ieškovės pagrindinėje byloje Estijos valdžios institucijų būtų prašiusios leisti nukrypti nuo Paukščių direktyvos 5 straipsnio a, b ir d punktuose numatytų draudimų ir išduoti joms leidimus, kaip tai numatyta pagal LKS 55 straipsnio 3–5[1] dalis. Be to, konkrečiai kalbant apie *Lemeks Põlva*, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad apeliacinėje instancijoje buvo konstatuota, jog ji nesirėmė nė vienu iš šioje nuostatoje numatytų nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo motyvu.

68 Kadangi ketvirtasis–septintasis klausimai yra hipotetiniai, jie nepriimtini.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

69 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendžia:

1. **2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos 5 straipsnio a, b ir d punktai**

   turi būti aiškinami taip:

   taikomas tik šio 5 straipsnio d punkte numatytas draudimas, jeigu jis būtinas siekiant užkirsti kelią trikdymams, kurie turėtų reikšmingą poveikį šios direktyvos 2 straipsnyje nurodytam tikslui visų rūšių laukinių paukščių, natūraliai paplitusių valstybių narių, kurioms taikomos Sutartys, europinėje teritorijoje, populiacijas palaikyti tokiu lygiu, kuris visų pirma atitiktų ekologinius, mokslinius ir kultūrinius reikalavimus, atsižvelgiant į ekonominius ir rekreacinius reikalavimus, arba šių rūšių populiacijas priartinti prie tokio lygio. Vis dėlto minėtos direktyvos 5 straipsnio a ir b punktuose nustatytų draudimų taikymas nesiejamas su tokia sąlyga, net jei atitinkamos žmogaus veiklos tikslas yra kitas nei paukščių gaudymas ar žudymas arba jų lizdų ar kiaušinių naikinimas ar pažeidimas.

2. **Direktyvos 2009/147 5 straipsnio a, b ir d punktai**

   turi būti aiškinami taip:

   tuo atveju, kai remiantis moksliniais duomenimis ir atskirų paukščių stebėjimais galima preziumuoti, kad miške, kuriame numatoma iškirsti visus medžius (plynasis kirtimas) arba dalį medžių (retinimo kirtimas), lizdus suka maždaug dešimt paukščių porų viename hektare, nors nenustatyta, kad kirtavietėje lizdus suka paukščių rūšių, kurių apsaugos būklė nepalanki, egzemplioriai, tokių kirtimų vykdymui paukščių perėjimo ir jauniklių auginimo laikotarpiu taikomi šios direktyvos 5 straipsnio a ir b punktuose nustatyti draudimai, o jeigu jų sukeliamas trikdymas daro reikšmingą poveikį tikslui atitinkamų paukščių rūšių populiacijas palaikyti patenkinamo lygio arba jas priartinti

prie tokio lygio, taikomas minėtos direktyvos 5 straipsnio d punkte numatytas draudimas.

Parašai.